

Linkki jaksoon: <https://spoti.fi/34SROsl>

julkaistu 15.10.2020

Järjestäytyneen rikollisuuden torjunta Suomessa

Jakson kuvaus

Millainen uhka järjestäytynyt rikollisuus Suomessa on, ja miten sitä voidaan torjua? Mitä ilmiön taustalla on, ja miksi rikollisjengeistä irtaantujia pyritään auttamaan? Muun muassa näihin kysymyksiin etsitään vastauksia uudessa Tuovicastissa, jossa vieraana ovat HelsinkiMission väkivaltatyön päällikkö Petri Salakka ja sisäministeriön poliisiosaston poliisiylitarkastaja Sami Ryhänen.

Tuovicastin tiimistä äänessä ovat Eeva Koivunen ja Ari Ewwaraye.

Litteroitu versio

”Tervetuloa kuuntelemaan Tuovicastia, jossa paikalla olemme minä, eli Eeva Koivunen ja Ari Ewwaraye. Aiheena on tänään järjestäytynyt rikollisuus ja sen torjunta Suomessa, ja vieraina sisäministeriön poliisiosaston poliisiylitarkastaja Sami Ryhänen ja HelsinkiMission väkivaltatyön päällikkö Petri Salakka. Tervetuloa”, Eeva Koivunen aloittaa.

”Kertoisitteko lyhyesti, millaista työtä teette,” Eeva Koivunen kysyy.

”Vuonna 2006 olemme aloittaneet tekemään Helsingissä työtä kodin ulkopuolisiin väkivaltarikoksiin syyllistyneiden kanssa, ja vuosien varrella erilaisten tapahtumien myötä kohderyhmämme on muokkaantunut. Viimeiset pari vuotta olemme keskittyneet Keskusrikospoliisin kanssa yhteistyössä järjestäytyneestä rikollisuudesta irtaantujiin ja heidän läheisiinsä tarjoamalla heille mahdollisuuden psykososiaaliseen tukeen,” Petri Salakka kertoo.

”Poliisiosastolla teemme käytännössä ylätasoa ohjausta, eli käynnistämme hankkeita, joilla vaikutetaan poliisin käytännön työhön mahdollisimman paljon ja pyritään esimerkiksi poistamaan lainsäädännöllisiä esteitä tiedonvaihdossa. Yritämme myös varmistaa, että poliisitoiminnalla on riittävästi rahaa eli sen käytännön toiminnan edellytykset,” toteaa Sami Ryhänen.

”Mistä järjestäytyneessä rikollisuudessa on kyse? Milloin rikollisuudesta tulee järjestäytyntä?” Eeva Koivunen kysyy.

”Rikoslaisissa on määritelmä järjestäytyneestä rikollisuudesta, eli se on kahden tai useamman henkilön pitkäaikainen liittouma, jonka tarkoituksena on tehdä rikoksia. Helppo esimerkki ovat tunnukselliset rikollisryhmät, mutta järjestäytyntä rikollisuutta on näiden ulkopuolellakin.”

”Miten järjestäytynyt rikollisuus on muuttunut Suomessa viime vuosina?” Eeva Koivunen kysyy.

”Keskusrikospoliisin tiivistys ”kasvaa, kovenee ja kansainvälistyy” on mielestäni kuvaava. Kasvua tulee, kun rikollista hyötyä yritetään saada enemmän. Sen myötä työnnyttään toisen reviirille, josta

seuraa usein valtakamppailua ja väkivaltaa. Kansainvälistyminen on vapaan liikkuvuuden unionissa melko itsestäänselvyys,” Sami Ryhänen toteaa.

”Kyllä. Ja järjestäytyneet rikollisuus muuttuu samoin kuin yhteiskunta muuttuu. Järjestäytyneen rikollisuuden jäsenten määrä on kasvanut Suomessa valtavasti viimeisen kymmenen vuoden aikana. Myös rikoksen tekotavat ovat muuttuneet. Kokoajan mennään enemmän bisnespuolelle. Järjestäytyneet rikollisuus menee lähemmäs yhteiskunnan rakenteita,” Petri Salakka lisää.

”Näkykö tämä muutos konkreettisesti asiakkaissa vai ovatko he edelleen saman tyyppisiä kuin 15 vuotta sitten?” Ari Evwaraye kysyy.

”Henkilömäärän kasvun myötä lähtijöitäkin on enemmän. Jengin idea on, että yhteiskunta suljetaan jengiläiseltä pois, eikä tällä ole mitään sen ulkopuolella. Nyt on muuttunut se, että yhteiskunta on antanut signaalin, että jengistä voi lähteä ja siihen voi saada tukea. Eli ne, jotka pohtivat jengistä irtaantumista, uskaltavat nyt ottaa sen viimeisen loikan. Se on varmasti vaikuttanut siihen, että asiakasmäärät ovat kasvaneet,” Petri Salakka toteaa.

”On käyty jonkin verran keskustelua siitä, että viranomaiset sponsoroivat toimintaa, jossa autetaan rikollisia. Miksi se on yhteiskunnallisesti järkevää?” Ari Evwaraye kysyy.

”Poliisilla se on lakisääteinen tehtävä. Jos haluat pois järjestäytyneestä rikollisuudesta, on luontevaa, että siihen tarjotaan apua. Jos se onnistuu valtion toimin niin aina parempi. Ja jos asian näkee niin että se on valtion varojen väärinkäyttöä, olisin eri mieltä, koska jos rikoksen pystyy ennaltaehkäisemään, se on aina halvempi vaihtoehto kuin korjata rikosvahinkoja,” toteaa Sami Ryhänen.

”Mikä vaikuttaa siihen, että järjestäytyneen rikollisuuden jengit saavat enemmän jäseniä?” Eeva Koivunen kysyy.

”Lähtökohtaisesti kyse on siitä, että ihminen kokee, ettei saa turvaa yhteiskunnalta ja hakeutuu sen myötä tällaisiin ryhmittymiin. Kyse on samoista mekanismeista kuin esimerkiksi äärioikeiston kohdalla, ilmiönä tämä siis ei ole uusi. Asiakkaiden näkökulmasta voin sanoa, että valta kiehtoo ihmisiä. Järjestäytyneeseen rikollisuuteen liittyy myös perheellisiä, jotka hakevat seikkailua, eivätkä tiedä mihin ovat menossa. Alkuun saat jengistä turvaa ja kunnioitusta, vaikkakin vääränlaista. Ei kuitenkaan voi tehdä profiilia siitä, kuka liittyy ja kuka ei,” Petri Salakka kertoo.

”Valta on aina kiehtonut ihmisiä, ja toisena houkuttelevana näyttäytyy taloudellinen hyöty. Myös viihdekulttuurissa luodaan houkuttelevaa mielikuvaa rikollisesta elämäntavasta. Jos vaihtoehtona on investoida esimerkiksi opiskeluun viisi vuotta tai että sinulle sanotaan, että tule meidän kanssa niin saat 10 000 euroa illalla taskuun,” Sami Ryhänen sanoo.

”Niin, ne mielikuvat ovat tällaisia, mutta todellisuus on, että niitä seteleitä kaivetaan metsään ja rahat ryyppätään, koska rahoja ei voi viedä pankkiin eikä niillä voi tehdä mitään muutakaan. Sitten huomataan, että tästä tuli 13 vuoden tuomio. Todellisuus on siis täysin eri asia kuin mielikuvat. Ja täytyy sanoa, että ei siellä sitä rahaa kyllä ole, vaan aika köyhiä ne järjestäytyneen rikollisuuden jätkät keskiverroin ovat. Jäsenmaksut tallille revitään selkänahasta,” Petri Salakka lisää.

”Yleinen mielikuva on liivijengeistä, mutta jos määritelmiä miettii, niin järjestäytyneet rikollisuus voi olla melkein mitä tahansa. On myös näkymättömiä järjestäytyneen rikollisuuden ryhmiä ja nämä voivat olla jopa vaarallisempia. Miten tämä näyttäytyy teille?” Ari Evwaraye kysyy.

”Rikollisuudessa on eri rooleja. On rivisotilaat, jotka tekevät likaisen työn, ryhmänjohtajat, joka hoitaa päivittäistoimintaa, ja johtoporras, sekä sen rinnalla se, joka rahoittaa tai pystyy antamaan lainopillisia neuvoja. Itse ajattelen, että kyse on pyramidihuijauksesta. Ei sieltä rikkaana eläkkeelle

lähdetä, ja hyvin harva kuittaa sellaiset voitot, joilla elää loppuelämän taloudellisesti hyvää elämää,” Sami Ryhänen toteaa.

”Liivijengiläisiä on noin 700-800, mutta myötävaikuttajia on valtava määrä. Lonkeroiden määrää on hämmästynt historian saatossa. Esimerkiksi väestörekisterikeskuksesta voidaan saada tietoa irtaantuneen jengiläisen olinpaikasta. Sitä on kuitenkin vaikea osoittaa, koska rivisotilaat tekevät näkyvän työn ja ottavat syyt niskoilleen,” Petri Salakka kertoo.

”Tässä tullaan siihen perusongelmaan viranomaistoiminnassa, että meillä kyllä on laadukkaita rekistereitä valtava määrä, mutta vaakakupissa on se, kuinka hyvin niissä olevaa tietoa suojataan. Yksityisydensuoja on tärkeä asia, mutta joskus unohdamme ajatella, että laki on säädetty 1970-80-luvulla. Alkuperäinen tiedonvaihdon este ei välttämättä vastaa enää tarkoitustaan. Perimmäinen tarkoitus on kuitenkin, ettei järjestäytyneitä rikollisuutta päästetä yhteiskunnan rakenteisiin,” Sami Ryhänen sanoo.

”Kuinka suuresta uhasta on mielestänne kysymys? Koko ajan puhutaan, että järjestäytyneet rikollisuus nousee ja kasvaa. Onko se niin?” tiedustelee Ari Ewvaraye.

”Järjestäytyneet rikollisuus ei ainakaan toistaiseksi ole aiheuttanut Suomessa minkäänlaista uhkaa sivullisille, vaan väkivallan uhka keskittyy järjestäytyneen rikollisuuden sisällä oleville henkilöille itselleen. Toinen asia on sitten yhteiskunta, eli missä vaiheessa järjestäytyneen rikollisuuden lonkerot ulottuvat niin pitkälle, että yhteiskunnalliset päätökset saavat heijastuksia järjestäytyneen rikollisuuden käskyistä tai ohjeista. En kyllä usko, että tällainen tilanne on Suomessa mahdollinen,” Petri Salakka pohtii.

”En minäkään usko, että Suomessa voidaan olla tällaisessa tilanteessa, jossa järjestäytyneen rikollisuuden henkilöt pyörittävät yhteiskuntaa. Epäterve tilanne syntyy, jos järjestäytyneet rikollisuus pääsee yhteiskunnan terveisiin osiin. Ja loppukädessä, jos saatuja tuottoja ei tulouteta tai veroteta, niin se on pidemmässä mittakaavassa Suomen kokoiselle valtiolle valtava menetys,” Sami Ryhänen toteaa.

”Miten näkisitte ennaltaehkäisyn roolin järjestäytyneen rikollisuuden torjunnassa?” tiedustelee Eeva Koivunen.

”Kyse on aina vallasta ja valtaan puuttumisesta. Aggredi voi järjestönä vaikuttaa toimimalla exit-puolella ja ottaa vastaan niitä jotka haluavat irtaantua. Viranomaiset voivat vaikuttaa siihen, miten vaikeutetaan rekrytointia, esimerkiksi viestinnällisin keinoin. Vankiloitten rakenteet ovat jo muuttuneet siten, että rekrytointia siellä vaikeutetaan. Rahan pyörittäminen on hankaloitunut vuosien saatossa, ja käteistä rahaa käytetään kokoajan vähemmän. Rikollismaailman sisällä sillä, että tunnukset tai liivit kielletään, ei ole merkitystä, sillä henkilö tunnetaan jo siellä. Mutta niissä asetelmissa se vaikuttaa kyllä, jos me olemme bisnesneuvottelussa, ja minun mukanani on kavereita, joilla on liivit päällä,” Petri Salakka sanoo.

”Poliisin näkökulmasta tuosta tulee mieleen, että ennalta estäminen on aina parempi kuin korjata vahinkoja. Poliisilla on käytössään perinteinen esitutkinta ja rikosprosessi sekä vankeustuomio, mutta vankeustuomiotkin kestävät määräajan, jonka jälkeen vapaudutaan. Siinä tullaan viranomaiskoneiston ja kansalaisyhteiskunnan palveluiden väliseen rajamaastoon. Apu on uskoakseni houkuttelevampaa, jos sitä tarjoaa joku muu kuin poliisi. Mutta toki on järkevää antaa se apu mitä voimme toimivaltuuksilla ja osaamisellamme tehdä. Vankilat tekevät hyvää työtä, ja siellä on ymmärretty, että vankilat ovat hyvä kasvualusta. Siellä on yleisö, joka ei poistu sieltä. Se on melkoinen messutilaisuus. Rikosseuraamuslaitos on ymmärtänyt, että heillä on keinoja vaikuttaa tähän,” Sami Ryhänen toteaa.

”Tähän liittyen haluan sanoa, että median uutisissa on viime aikoina ollut Katiska-vyyhtiä, Aarniota, ja paljon muuta. Monelle varmaan tulee ajatus, että järjestäytyneen rikollisuuden jäsenten auttaminen on turhaa, koska itsehan he ovat sinne lähteneet. Se on totta, mutta muistakaa inhimillinen kärsimys järjestäytyneen rikollisuuden ympärillä. Meillä ei ole ollut ainuttakaan järjestäytyneestä rikollisuudesta irtaantujaa, jonka mukana sopassa ei olisi läheisiä. On vaimoja, jotka eivät ole koskaan käyneet talleilla, ja äitejä ja isiä, jotka joutuvat pelkäämään. Joudutaan vaihtamaan paikkakuntaa, ei voi tutustua naapuriin, kun ei voi tietää, keitä he ovat. Vainoharha, pelko ja yksinäisyys kasvavat. Järjestäytynyt rikollisuus tuottaa paljon inhimillistä kärsimystä ja me autamme myös näitä läheisiä,” Petri Salakka sanoo.

”Tästä tulee mieleeni, että meillä tosiaan on esimerkiksi Katiska-vyyhdistä televisiosarja ja Keijo Vilhusesta moniosainen radiodokumentti Yle Areenassa. Onko tämä hyvä asia, vai glorifioidaanko yhteiskunnassa jotenkin rikollista elämää?” Eeva Koivunen kysyy.

”Miten tahansa otan tähän kantaa, joku soittaa minulle. Ehkä tätä kannattaisi miettiä laajemmin. Näitä ei tehtäisi, jos joku ei niitä ostaisi tai lukisi. Totta kai olen sitä mieltä, että hienovaraisuutta näissä pitäisi noudattaa. Turhanpäiväinen glorifiointi on tarpeetonta, mutta toisaalta ihmiset oppivat lukemalla tarinoita, ja tarinaan sisältyy sekä hyviä että huonoja juttuja,” Petri Salakka pohtii.

”Minua häiritsee reality-tyyppisissä rikossarjoissa, että syntyy mielikuva, että niissä käydään oikeutta, vaikka juttu on esimerkiksi ensimmäisessä oikeusasteessa kesken. Toki tiedotusvälineiden tehtävä on uutisoida, ja jos uutinen myy ja on mielenkiintoinen, niin mikäs siinä. Mutta haluaisin peräänkuuluttaa malttia ja vastuullisuutta, sillä ei se ainakaan helpota oikeusjärjestelmämme tehtävää, jos juttuja käsitellään ennakkoon tv-lähetysessä,” Sami Ryhänen sanoo.

”Loppuun kysyisin, että jos saisitte päättää yhdestä asiasta, mikä järjestäytyneen rikollisuuden osalta on tarpeellista nyt Suomessa tehdä, niin mikä se olisi?” Ari Evwaraye kysyy.

”Minä toivoisin, että Keskusrikospoliisin Exit-toimintaan saisi toisen vakinaistetun paikan, ehkä kaksikin. Tämä on konkreettinen ja helppo juttu, jolla vastattaisiin irtautujien tarpeisiin tehokkaammin. Se olisi pieni satsaus rahallisesti, mutta valtava taloudellinen hyöty pitkässä juoksussa,” Petri Salakka sanoo.

”Viranomaisten ja kansalaisyhteiskunnan yhteistyön nimissä minä esitän saman toivomuksen, mutta mielellään vakituisia henkilöitä viidestä ylöspäin. Se on tärkeä asia, mihin täytyy panostaa. Se tuottaa hyviä tuloksia ja halvalla,” Sami Ryhänen lisää.

”Kiitos teille todella paljon, että pääsitte vieraaksemme. Oli todella mielenkiintoista!” Eeva Koivunen kiittää.